ତପସ୍ୱିନୀ

ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର

ନବମ ସର୍ଗ
(ନଟବାଣୀ)

09 August 2009

(Last updated: ୩୦ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୦୧୦)

http://www.iopb.res.in/~somen/GMeher

ସତୀ ଗର୍ଭଭାର ଉତ୍ତର ଉତ୍ତର
ଗୁରୁତମ ହେଲା ଜଘି ଗୁରୁତର,
ବସିଥିଲେ ହେଲା ଉଠିବା ଦୁଷ୍କର
ଉଠିଲେ ଦୁର୍ବହ ହେଲା କଳେବର ।

ଏକାଳେ ସତୀଙ୍କ ହେବ ବୋଲି କଷ୍ଟ
ବର୍ଷା ଆସି କଲା ନିଦାଘ ବିନଷ୍ଟ,
ଅବସନ୍ନ-ପ୍ରାଣେ ଦେବା ପାଇଁ ବଳ
ଚୌଦିଗେ ଉଠିଲେ ଜଳଦପଟଳ ।

ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱଦିଗେ ରୋଧ କରି ସୂର୍ଯ୍ୟାତପ
ଟାଣିଦେଲେ ନଭେ ଶ୍ୟାମ ଚନ୍ଦ୍ରାତପ,
ଚନ୍ଦ୍ରାତପ-ପ୍ରଭା ବିଦ୍ୟୁତ-ଝଲକେ
ଚମକାଇଦେଲା ନୟନ ପଲକେ ।

ଦିଗଙ୍ଗନାମାନେ ସାଜି ନୀଳବେଣୀ
ମଣ୍ଡିଦେଲେ ତହିଁ ବକ-ମୁକ୍ତାଶ୍ରେଣୀ,
ରତ୍ନାକରୁଁ ରତ୍ନରେଣୁ ଉତ୍ତୋଳନ
କରି ଦିଗପାଳ ମଣ୍ଡିଲେ ତୋରଣ ।

ସ୍ୱାର୍ଥପରବଶେ ଲଜ୍ଜା ତେଜି ମନୁ
ବାସବ ବୋଇଲେ ତାହା ମୋର ଧନୁ,
ନ ସହି ବୋଇଲେ ରତ୍ନାକରପତି
ମୋ ରତ୍ନେ ନିର୍ମିତ ରହିବ ମୋ କତି ।

ଅନ୍ୟ ଦିଗପାଳେ ସାଧୁଧର୍ମ ପାଳି
କରିଦେଲେ ତାଙ୍କୁ ବେଳେ ବେଳେ ପାଳି,
ସୁତା-ଦୁଃଖତାପେ ତପ୍ତା ଅବନୀର
ମସ୍ତକେ ବରଷା ଢାଳିଦେଲା ନୀର ।

ନଦୀ ସର ବନ ପର୍ବତ ନ ବାରି
ସମସ୍ତଙ୍କ ଶିରେ ଢାଳିଗଲା ବାରି,
ତୃଣ ଶସ୍ୟାଙ୍କୁର କଦମ୍ବ ବିକାଶ
ରୂପେ ହେଲା ମହୀ-ପୁଲକପ୍ରକାଶ ।

ବସୁମତୀବକ୍ଷ ହେଲା ଜଳମୟ
ତମସା ବହିଲା ମାଡ଼ି କୂଳଦ୍ୱୟ,
ଜାନକୀଙ୍କୁ ଚାହିଁ ଆସନ୍ନପ୍ରସବା
ହୃଦେ ତାଙ୍କ ମୁଦ ଉଚ୍ଛୁଳିଲା ଅବା ।

ହୃଦ-ବୃଦ୍ଧି ଦେଖି ପର୍ବତ କାନନ
ତନୁ ମାଜି ହେଲେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଆନନ
କେତକୀ-କଣ୍ଟକଦୁର୍ଗ ନିବାସିନୀ
କଣ୍ଟକ-ବିଗ୍ରହେ ହୋଇ ସୁହାସିନୀ ।

କହିଲା ପରା ସେ, ବିପଦ-ବନରେ
ବିବନ୍ଧା ବୈଦେହୀ ନ ଭାବ ମନରେ,
କଣ୍ଟକବନେ ମୁଁ ନିଜେ କଣ୍ଟକିତ
ବାସ ଯୋଗୁଁ ହୁଏ ଭୁବନ-ପୂଜିତ ।

ତାପସୀ ଗହଣେ ହୋଇ ତପସ୍ୱିନୀ
ଲୋକପୂଜନୀୟା ହେବୁ ମନସ୍ୱିନୀ !
କି କରିବ ଲୋକ-ଲୋଚନ-ଦୂଷଣ
ନିଜ ଗୁଣ ଯେବେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଭୂଷଣ ।

କଣ୍ଟା ଦେଖି ଅଳି ନ କଲେ ଶରଧା
ମୁଁ ନିକି ଛାରିବି ସୌରଭ-ସ୍ପରଧା ?
ଚାରୁ କୃଷ୍ଣଚୂଡ଼ା ଫୁଟି ସୁଶୋଭନ
ବେଶେ କଲା ମନ-ନେତ୍ର ପ୍ରଲୋଭନ ।

ବସନ୍ତକାଳରୁ ଥାଇ ଗଜଦନ୍ତ
ପ୍ରାବୃଟକୁ ଦେଲା କୁସୁମ ଉଦନ୍ତ
କମଳ ମଲ୍ଲିକା କୁଟଜ ବିଷୟ
ପ୍ରୀତିପ୍ରଦ ହେଲା ତହିଁ ଅତିଶୟ ।

ରତ୍ନ ମଣି ତାଙ୍କୁ ଯତ୍ନ କଲା ନିତି
କିନ୍ତୁ କେ ଲଙ୍ଘିବ ବିଧାତାର ନୀତି ?
ରଖି ନ ପାରିଲା ବରଷା ନିଜ ବଳେ
ତିନିହେଁ ପଡ଼ିଲେ କାଳର କବଳେ ।

ଏଥି ହେଲା ଏହା ସତୀଙ୍କର ଜ୍ଞେୟ,
ଆଜୀବନ ସାଧୁ ନୁହେଁ ଅବଜ୍ଞେୟ,
କୁସୁମମଣ୍ଡନେ ବାର୍ଷିକ ଉତ୍ସବ
ଅନୁଷ୍ଠାନ କଲେ ଯୂଇ ଲତା ସର୍ବ ।

ସତେ କି ସତୀଙ୍କ ଚିତ୍ତବିନୋଦନ
ନିମିତ୍ତ ନିର୍ମିତ ସୁରଭି-ସଦନ !
ଘନ-ନୀଳାମ୍ବରୀ ଶ୍ରାବଣ ରଜନୀ
କରେ ଶିରେ ଧରି ଯୂଥିକା ରଜନୀ ।

ଉଭା ହୋଇ ସତୀ କୁଟୀର-ପ୍ରାଙ୍ଗଣେ
ଉଜାଗରେ ଥାଏ ବେଦନା ହରଣେ,
ବଇଦେହୀଙ୍କର ପ୍ରସବଲକ୍ଷଣ
ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା ଆସି କ୍ଷଣ କ୍ଷଣ ।

ସତୀ କଷ୍ଟ ବହି ରାବିଲେ ଅଦୂରେ
ଅତି ଆର୍ତ୍ତସ୍ୱରେ ବିକଳେ ଦର୍ଦ୍ଦୁରେ,
ସତୀ-ତୃଷ୍ଣା ନେଇ ଚାତକ ଗଗନେ
ଘନ ଘନ ଜଳ ଭିକ୍ଷା କଲା ଘନେ ।

ବୃଦ୍ଧା ତାପସୀଏ ସତୀ ସନ୍ନିଧାନେ,
ଲାଗିଥାନ୍ତି କାଳ-ଉଚିତ ବିଧାନେ,
ନିଶୀଥରେ ନିଶାମଣି-ଦ୍ୟୁତିହର
ଜନ୍ମିଲେ ସତୀଙ୍କ ଯମଜ କୁମର ।

କୁମାରଙ୍କ ତେଜ ବିଦ୍ୟୁତ ସହିତ
ମିଶି ଦଶ ଦିଗ କଲା ଆଲୋକିତ
ହରଷେ ବାସବ କଲେ ତୋପଧ୍ୱନି
ନ ଜାଣିଲା ଲୋକେ ବୋଇଲେ ଅଶନି ।

ଦିଗଙ୍ଗନାଙ୍କର ହୁଳହୁଳୀ ସଙ୍ଗେ
ଘନ ଘଡ଼ଘଡ଼ି ମିଶିଗଲା ରଙ୍ଗେ,
ଗିରି ବନ ହେଲେ କୁସୁମ-ବରଷୀ
ନାଚିଲେ କେଦାର, ସରିତ, ସରସୀ ।

ସତୀ-କୁମାରଙ୍କ ଦର୍ଶନ-ଲୋଲୁପ
ଜୀମୂତେ ଖସିଲେ ଧରି ଧାରାରୂପ,
ଦରଶନ-ଲୁବ୍ଧ ହ୍ରଦ-ଉଦବେଗେ
କୂଳକୁ ଉଠିଲେ ନଦୀକୂଳ ବେଗେ ।

ସାଗର ବରଜି ପୃଥୁରୋମାଗଣ
ନଦୀ ସଙ୍ଗେ ହେଲେ ନୃତ୍ୟପରାୟଣ,
ହ୍ରଦ ସରୋବର କ୍ଷେତ୍ର-ଜଳ ପୃଷ୍ଠେ
ଉଠି ମୀନଗଣ ନୃତ୍ୟ କଲେ ହୃଷ୍ଟେ ।

ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଳି ଦର୍ଶନେ ଆକୁଳ
କେଉଁ ଉଠିଗଲା ତାଳତରୁ ଚୂଳ,
ବାଲ୍ମୀକି ମହର୍ଷି ଆସି ତତ୍‌କ୍ଷଣ
କୁମାରଯୁଗଙ୍କୁ କଲେ ସନ୍ଦର୍ଶନ ।

ଭାବିଲେ ଏ ଗୁରୁ-ଶୁକ୍ର ଗ୍ରହଦ୍ୱୟ
ଏକତ୍ର ଆଶ୍ରମ-ଆକାଶେ ଉଦୟ,
ମହର୍ଷି ହୃଦୟ ପ୍ରଭାତର ପରି
ଆନନ୍ଦ-କୁସୁମ-ବାସେ ଗଲା ଭରି ।

କୁଶଗୁଚ୍ଛ ମୁନିବର ହସ୍ତେ ଘେନି
ମନ୍ତ୍ରି ଅଗ୍ର ଅଧ କଲେ ଖଣ୍ଡ ବେନି,
ଅନୁକମ୍ପା କରେ କରି ସମର୍ପଣ
ବୋଇଲେ, "ଶିଶୁଙ୍କ କର ସମ୍ମାର୍ଜନ ।

ଅଗ୍ରଜେ ପ୍ରୟୋଗ ଅଗ୍ରଭାଗ କର
ଅଧୋଭାଗେ ତନୁ ମାଜ ଅନୁଜର",
କଲେ ଅନୁକମ୍ପା ମୁନି ଆଜ୍ଞାମତେ
ଭୂତ-ବିନାଶିନୀ ରକ୍ଷା ସେହି ମତେ ।

କୁଶ-ଲବ ଯୋଗେ ସମ୍ମାର୍ଜିତ ତନୁ
ସମୁଜ୍ଜ୍ୱଳ ହେଲା, ଶାଣିତ ରତନୁ,
ତୃଣ ସହଯୋଗେ ଯଥା ବୃହଭାନୁ
ଅବା ସିନ୍ଧୁ-ବୀଚି-ମୁକ୍ତ ନବ ଭାନୁ ।

ଜାନକୀ ଅନାନ୍ତେ କୁମରଙ୍କ ମୁଖ
ହୃଦେ ଆସିହେଲେ ସୁଖ ସଙ୍ଗେ ଦୁଃଖ ।
ସୁଖ ବୋଇଲା, "ଏ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ର ପରି
ନନ୍ଦନଯୁଗ ଯେ ଗର୍ଭେ ଥିଲା ଧରି ।

ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ସେହୁ ଶତବାର ଧନ୍ୟ
ଏଥୁଁ ବଳି ଭାଗ୍ୟ ଭବେ ନାହିଁ ଅନ୍ୟ",
ଦୁଃଖ ବୋଇଲା, "ଏ ନରେନ୍ଦ୍ର କୁମରେ
ଶୋଭିଥାନ୍ତେ ଆଜି ମଣିମୟ ଘରେ ।

ହୋଇଥାନ୍ତେ ନୃପ-ହୃଦ-ଆନନ୍ଦନ
ଦୀନ ଦୁଃଖୀଙ୍କର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ-ଖଣ୍ଡନ,
କେତେ ଧନ ରତ୍ନ ବସନ ଭୂଷଣ
ପାଇଥାନ୍ତେ ଆଜି ପୁରବାସୀଗଣ ।

ପୁର ପୂରୁଥାନ୍ତା ମଙ୍ଗଳ ନାଦରେ
ନଭ ପୂରୁଥାନ୍ତା ମଙ୍ଗଳବାଦ୍ୟରେ,
ଭାଗ୍ୟ-ଦୋଷେ ଆହା ତାପସ ତନୟ-
ରୂପେ ଆଶ୍ରା-କଲେ ତାପସ-ଆଳୟ ।

ସତୀ-ନେତ୍ରୁଁ ବେନିଧାର ଜଳ ନେଇ
ଚାଲିଗଲା ଦୁଃଖ ସୁତସ୍ନେହ ଦେଇ,
କୁମାରଙ୍କ ରୂପେ ସତୀଙ୍କ ହୃଦୟ
ହୋଇଗଲା ତହୁଁ ଶୁଦ୍ଧ ସୁଖମୟ ।

କୁମାରଙ୍କ ବିନା ଅନ୍ୟବ ନୟନ
ଚାଲିବାକୁ ଲେଶେ ହେଲା ନାହିଁ ମନ,
ଜନନୀ-ନେତ୍ରଜ-ସ୍ନେହୋଜ୍ଜ୍ୱଳ ରଙ୍ଗ
ରଞ୍ଜି ମୁହୁର୍ମୁହୁଃ କୁମାରଙ୍କ ଅଙ୍ଗ ।

ସେ ନେତ୍ରେ ଆଣିଲା ପ୍ରତୀତି ଏମନ୍ତ
ସତେ ଆବିର୍ଭୂତ ନବ ପୁଷ୍ପବନ୍ତ,
ମନରେ ଆନନ୍ଦ ସ୍ଥାପି ସିଂହାସନ
ପ୍ରକାଶିଲା ନିଜ ସାର୍ବଭୌମ ପଣ ।

କୁମାରଙ୍କ ନାଭି ଛେଦନ ସତ୍ୱର
କଲେ ଅନୁକମ୍ପା ହୋଇ ହର୍ଷଭର,
ତଦୁତ୍ତାରେ ମନ୍ତ୍ର-ପୂତ ଜଳେ ସ୍ନାନ
କରାଇ ବିହିଲେ ସଜଳ ବିଧାନ ।

କୁମାରୀଙ୍କୁ ଚାହିଁ ତାପସୀମଣ୍ଡଳ
ଆନନ୍ଦ ଗଦ୍‌ଗଦେ କଲେ କୋଳାହଳ,
ଦଳ ଦଳ ମୁନିକୁମାର ନର୍ତ୍ତନେ
ଲାଗିଲେ ଶ୍ରୀରାମ ନାମ ସଂକୀର୍ତ୍ତନେ ।

ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ଦୁର୍ଜୟ ଲବଣ ଅସୁର
ବନାଶନ ଅର୍ଥେ ଶତ୍ରୁଘନ ଶୂର
ଯିବା ପଥେ ସେହି ରାତ୍ରେ ଦୈବକ୍ରମେ
ରହିଥିଲେ ପୂତ ବାଲ୍ମୀକି ଆଶ୍ରମେ ।

ଆଶ୍ରମର ସେହି ଆନନ୍ଦ-ନାଦରେ
ମଜ୍ଜିଗଲେ ଆପେ ଆନନ୍ଦ-ନଦରେ,
ସତୀଙ୍କି ପ୍ରଶଂସି ବୋଇଲେ ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲେ
"ଅଟ ମା, ପାବନୀ ତୁମ୍ଭେ ରଘୁକୁଳେ ।

ଜନନୀ ତୁମ୍ଭର ଯେଣୁ ସର୍ବଂସହା
ନିଜେ ଅଟ ମାଗୋ, ତୁମ୍ଭେ ସର୍ବଂସହା,
ବସୁମତୀ-ସୁତେ, ନିଜ ଗର୍ଭେ ବସୁ
ଥୋଇଥିଲ ଏକା ଆମ୍ଭ ଭାଗ୍ୟବଶୁଁ ।

ଯେଉଁ ବସୁ ଆଜି ଦେଲ ରଘୁକୁଳେ
ଶୋଭିବ ଅଯୋଧ୍ୟା ରତ୍ନକଳ୍ପ ତୂଳେ"
ମୁନି-କୁମାରଙ୍କ ଆନନ୍ଦ-ଚହଳେ
ଯୋଗଦେଲେ ଖଗ ମୃଗ ଦଳେ ଦଳେ ।

ଶ୍ରାବଣୀ ବାର୍ଷିକୀ ଭୀମା ବିଭାବରୀ
ଶେଷ ହୋଇଗଲା ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପରି,
ଲବଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟେ ସୁମିତ୍ରା-ନନ୍ଦନ
ବିଜେ କଲେ କରି ମୁନିଙ୍କି ଚନ୍ଦନ ।

ଦ୍ରବ୍ୟେ ତୋଷିବାକୁ ତାପସୀ ତାପସ
ସ୍ୱଭାବେ ଚଳିଲା ସତୀଙ୍କ ମାନସ,
ସତୀଙ୍କର ମନ ଅନୁରୂପ ଧନ
କାହିଁ ? ସେ ତ ଆସି ଆଶ୍ରିଛନ୍ତି ବନ ।

ଚନ୍ଦ୍ରିକା ବାଣ୍ଟିଇ ତୋଷିବ ଜଗତ
କିନ୍ତୁ ଗଗନରେ ମେଘ ଉପଗତ,
ଯେତେବେଳେ ସତୀ ଆସିଲେ ଭବନୁ
ମନେଥିଲା ଜବେ ବାହୁଡ଼ିବେ ବନୁ ।

ମୁନିକୁମାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ଉପହାର
ଆଣିଥିଲେ କିଛି ବାସ ଅଳଙ୍କାର,
ତା' କରି ସକଳଙ୍କେ ବିନୟେ ବଣ୍ଟନ
ତୋଷିଲେ ତାପସ-ତାପସୀଙ୍କ ମନ ।

ହୃଦ-ସିନ୍ଧୁ ତାଙ୍କ ବିଧୁ-କର ପରି
ଲଭି ତା' ମେଲିଲା ଆନନ୍ଦ-ଲହରୀ,
ସଞ୍ଚିଥିଲେ ଯାହା ଫଳ ତୃଣଧାନ୍ୟ
କୁରଙ୍ଗେ ବିହଙ୍ଗେ କଲେ ସମ୍ପ୍ରଦାନ ।

ଭୁଞ୍ଜିଲେ ସେମାନେ ଟଣାଟଣି କରି
କେତେ ପକ୍ଷୀ ଉଡ଼ିଗଲେ ଥଣ୍ଟେ ଧରି,
ସାର-ଶାବେ ଥିଲେ ନୀଡ଼େ ମେଲି ପାଟି
ଜନନୀ ଆହାର ଦେଲା ତାଙ୍କୁ ବାଣ୍ଟି ।

ମୟୂର-ମୟୂରୀ କରି ହର୍ଷରବ
ପାଦପ ଉପରେ ରଚିଲେ ତାଣ୍ଡବ,
ଦ୍ୱୀପ-ଦ୍ୱିପାନ୍ତରେ କୋକିଳ ପ୍ରଚାର-
କଲା ଯାଇ ସେହି ଶୁଭ ସମାଚାର ।

କୈଳାସେ ଦେବାକୁ ସେ ଶୁଭ ସମ୍ବାଦ
ରାଜହଂସ ଗଲା କରି ହର୍ଷନାଦ,
ଜନମାଇବାକୁ-ଗଉରୀ ପ୍ରତ୍ୟୟ୍
ପନ୍ଥଧରିଥାଏ ବିସ କିଶଳୟ୍ ।

ସେ ସମ୍ବାଦେ ଭରି ହୃଦୟେ ଉଲ୍ଲାସ
ହରଙ୍କୁ ଜଣାଇ ତେଜି କଇଳାସ,
ସତୀ-ହସ୍ତ-ପୂଜା ଘେନିବା ଲାଳସେ
ଷଷ୍ଠିଦେବୀ ରୂପେ ଗୌରୀ ବିହାୟସେ ।

କାଦମ୍ବିନୀ ସଙ୍ଗେ ଇରମ୍ମଦ ଛଳେ
ବାଲ୍ମିକୀ ଆଶ୍ରମେ ଆସିଲେ ଚଞ୍ଚଳେ,
ସପତ ତାପସ କୁମାରୀଙ୍କ କାୟେ
ବିରାଜି ସପତ-ମାତୃକା ପରାଏ ।

ଷଷ୍ଠ ଦିବସରେ ସତୀ-ହସ୍ତପୂଜା
ସାଗ୍ରହେ ଗ୍ରହଣ କରି ବରଭୁଜା,
କୁମାର-ଯୁଗଳ-ଅରିଷ୍ଟ ସକଳ
ନାଶି, ଦେଇଗଲେ ମୃଗରାଜ ବଳ ।

କ୍ରମେ ହେଲା ଏକବିଂଶତି ବାସର
ନାମକରଣର ଶୁଭ ଅବସର,
ଶୁଣିବାକୁ ସତୀ-ସୁତଙ୍କର ନାମ
ଅମରେ ଆସିଲେ ତେଜି ସ୍ୱର୍ଗଧାମ ।

ଅମରୀମଣ୍ଡଳୀ ସେହି କୁତୁହଳେ
ଗୋଡାଇଲେ ତାଙ୍କ ପଛେ ଦଳେ ଦଳେ,
ଶରତର ଶୁଭାଗମନ ସକାଶେ
ପଥ ଛାଡୁଥିଲା ଜଳଦ ଆକାଶେ ।

ରବି-ରଶ୍ମି ସହ ସହଜେ ସେ ପଥେ
ଆସିଲେ ସମସ୍ତେ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ ରଥେ,
ଆସି ଆଶ୍ରମରେ କୁସୁମ ଉପରେ
ମନୋମୁଗ୍ଧକର ସୌରଭ ରୂପରେ ।

ବସିଗଲେ ଦିବ୍ୟ ସୁଷମା ପ୍ରକାଶି
ବିକାଶ-ବ୍ୟାଜରେ ହୋଇ ଦରହାସୀ,
କେତେ ବା ତାପସ-ତାପସୀ-ହୃଦୟ-
ମଧ୍ୟେ ପଶିଗଲେ ହୋଇ ମୁଦମୟ ।

ବାଲ୍ମିକୀ-ନିର୍ଦ୍ଦେଶେ ତାପସ ତାପସୀ
ଦ୍ୱିଗୁଣ ମୁଦରେ ଉପବନେ ପଶି,
ବିବିଧ କୁସୁମ ନବପଲ୍ଲବମାନ
ଆଣି କଲେ ମଞ୍ଜୁ-ମଣ୍ଡପ ନିର୍ମାଣ ।

ରଜନୀ ପ୍ରଥମ ପ୍ରହରେ ଆଶ୍ରମ
ପ୍ରଦୀପମାଳରେ ହେଲା ମନୋରମ,
ପ୍ରଦୀପେ ଐଙ୍ଗୁଦ ତଇଲ ପ୍ରଚୁର
ତାପସଙ୍କ କରୁ କରୁଥାନ୍ତି ଜୁର ।

ଚୌଦିଗେ ପୁଷ୍ପିତ ପାଦପ-ବଲ୍ଲରୀ
ହସୁଥାନ୍ତି ପାଇ ଆଲୋକଲହରୀ,
ଥିଲା ସେ ସମୟ ପ୍ରସୁନଙ୍କ ପର୍ବ
ବଢୁଥିଲା ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତିନୀର ଗର୍ବ ।

ସାଗରସମୂହେ ଯଥା କ୍ଷୀରାର୍ଣ୍ଣବ
ବୃନ୍ଦାରକବୃନ୍ଦେ ଯେମନ୍ତ ବାସବ,
ଅବା ହିମାଚଳ ସମୁଚ୍ଚ ଶିଖର
ମଣ୍ଡଳେ ଯେମନ୍ତ ଗଉରୀଶଙ୍କର ।

ମୁନିବୃନ୍ଦ ମଧ୍ୟେ ମହା ତପୋଧନ
ବିଶୋଭିଲେ କରି ମଣ୍ଡପେ ଆସନ,
ଅଶ୍ୱିନୀକୁମାରେ ଛାୟା ସଂଜ୍ଞା ପରି
କୁମାରଯୁଗଳ କରପଦ୍ମେ ଧରି ।

ସତୀ ଅନୁକମ୍ପା ଆସିଲେ ମଣ୍ଡପେ
ଶୋଭା ତହିଁ ଉଭା ହୋଇଗଲା ଦର୍ପେ,
କୃଷ୍ଣ ତ୍ରୟୋଦଶୀ ସୁଧାକର ପାଶେ
ପ୍ରଭାତୀ ତାରକା ଉଦିତ ଆକାଶେ ।

ପ୍ରତିବିମ୍ବ ତାଙ୍କ ସରୋବର ଗର୍ଭେ
ଘେନି ପ୍ରାଚୀ ଯେହ୍ନେ ରହିଅଛି ଗର୍ବେ,
ସରଳହୃଦୟା ପ୍ରସନ୍ନବଦନା
ସତୀ ସହଚରୀ ତାପସ-ନନ୍ଦନା ।

ଶରୀର ଆବରି ସତୀ-ଦତ୍ତ ବାସେ
ସମ୍ମଦରେ ବସିଗଲେ ସତୀ ପାଶେ,
ଲଭି ଉଷାଦତ୍ତ ନବୀନ କିରଣ
ଉଷା ପାଶେ ଯଥା କମଳିନୀ-ବନ ।

ବେଦମତେ ହେଲା ଦେବ ଆରାଧନା
ବାଜିଗଲା ଶଙ୍ଖ ଶିଙ୍ଗାର ବାଜଣା,
ଜ୍ୟେଷ୍ଠ କୁମାରକୁ ଦେଇ ଶୁଭାଶିଷ
ପ୍ରସନ୍ନେ ବୋଇଲେ ମୁନିକୁଳାଧୀଶ ।

କୁଶାଗ୍ରେ ମାର୍ଜିତ ହୋଇଅଛି 'କୁଶ'
ନାମେ ହେବ ରିପୁ-କରୀନ୍ଦ୍ର-ଅଙ୍କୁଶ,
ସେ ରୂପେ କନିଷ୍ଠ କୁମାରକୁ 'ଲବ'
ନାମ ଦେଲେ ମୁନି ମନୀଷି ପୁଙ୍ଗବ ।

ମୁନିଗଣ କଲେ ରାମ-ନାମ ଧ୍ୱନି
ବଜାଇ ମୁରଜ ମନ୍ଦିରା ଖଞ୍ଜଣୀ,
ତାପସ-କୁମାରୀମାନେ ବାଇ ବୀଣା
ଗାଇଲେ ମଧୁରଗୀତି ସୁଧାଜିଣା ।

ସୁରଭି-ସ୍ୱରୂପୀ ଅମର ଅମରୀ
ନୃତ୍ୟ କଲେ ତହିଁ ପ୍ରମୋଦେ ସଞ୍ଚରି,
ଚଉଦିଗେ ଥାଇ ମୃଗ-ମୃଗୀଗଣ
ଚାହୁଁଥାନ୍ତି ହୋଇ ଚକିତନୟନ ।

ଆଶ୍ରମର ମହାଆନନ୍ଦ ଚହଳେ
ଯୋଗଦେଲା ବନ ପ୍ରତିଧ୍ୱନି-ଛଳେ
ସଙ୍ଗୀତେ ରତ ବା ତରୁଲତା ସର୍ବେ
ହେଲେ ବିଦ୍ୟାଧର ବିଦ୍ୟାଧରୀ ଗର୍ବେ ।

ଆଶ୍ରମ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇଗଲା ମୁଦେ
ତମ କିନ୍ତୁ ସତୀ ବଦନ-କୁମୁଦେ,
ରହିଗଲା ଏକା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବିନା
ପରବ ତାଙ୍କର ଅମାବାସ୍ୟା ସିନା !

ତମ ବଢ଼ାଇଲା ମହିମା ତାଙ୍କର
ତମ ଯୋଗୁଁ ସିନା ଚନ୍ଦ୍ରିକା ଆଦର !
ଦିଶୁଥିଲେ ସୁତରତନେ ସୁନ୍ଦର
ଯଥା ରତ୍ନସାନୁ ଗଭୀର କନ୍ଦର ।

ଋଷି ଦେବେ ମିଳି ସତୀଙ୍କ ଗୌରବ
ବୃଦ୍ଧି କଲେ ବିହି ଆନନ୍ଦଉତ୍ସବ,
ମହତଙ୍କ ଏହା ନୈସର୍ଗିକ ରୀତି
ସୁପାତ୍ରେ ସମ୍ମାନଦାନେ ତାଙ୍କ ପ୍ରୀତି ।

ଶେଷେ କୁମାରଙ୍କ ମଙ୍ଗଳକାମନା
କରି ଆଶିଷିଲେ ମୁନି ମହାମନା ।
ତାପସଙ୍କ ହୃଦ-କମଳେ ଆସନ
କରି ଦେବେ କଲେ ତଥାସ୍ତୁ ଭାଷଣ ।

ବନ-ତରୁ-ଲତା ସୁଗମ୍ଭୀର ରବେ
ଉଚ୍ଚାରିଲେ ମୁଦେ ତଥାସ୍ତୁ ସରବେ,
ଦିଗ ବିଦିଗରୁ ଦିଗପାଳଗଣ
ତଥାସ୍ତୁ ଶବଦ କଲେ ଉଚ୍ଚାରଣ ।

— — —